

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

تاریخ ایران و جهان (۱)

سال دوم آموزش متوسطه

رشته ادبیات و علوم انسانی

این کتاب در سال ۱۳۹۲ براساس نتایج ارزشیابی کشور مورد تجدید نظر کلی قرار گرفت.

وزارت آموزش و پرورش

سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی

برنامه ریزی محتوا و نظارت بر تألیف : دفتر تألیف کتاب های درسی ابتدایی و متوسطه نظری

نام کتاب : تاریخ ایران و جهان (۱) - ۲۳۵/۴

شورای برنامه ریزی گروه تاریخ : فرج الله احمدی، حسین احمدی، عباس پرتوی مقدم، یعقوب توکلی، نیره دلیر، سیدابوالفضل رضوی، امیر رون،

حسنت الله سلیمی، ناهید شفیعی، غلامرضا شکوهی، فاطمه غدیری، فهیمه فرهمندپور و ابوظالب محسنی

مؤلفان : عباس پرتوی مقدم، مسعود جوادیان، عبدالرسول خیراندیش، سیدابوالفضل رضوی، جواد عباسی، محمدعلی علوی کیا،

طوبی فاضلی پور و فهیمه فرهمندپور؛ با همکاری حسین احمدی، حسنت الله سلیمی و فاطمه غدیری

ویراستار : محمدکاظم بهنیا

آماده سازی و نظارت بر چاپ و توزیع : اداره کل نظارت بر نشر و توزیع مواد آموزشی

تهران : خیابان ایرانشهر شمالی - ساختمان شماره ۴ آموزش و پرورش (شهید موسوی)

تلفن : ۸۸۸۳۱۱۶۱-۹، دورنگار : ۸۸۳۰۹۲۶۶، کدپستی : ۱۵۸۴۷۴۷۳۵۹

وبسایت : www.chap.sch.ir

مدیر امور فنی و چاپ : لیدا نیکروش

رسام : هدیه بندار، فاطمه رئیسیان فیروزآباد

طراح جلد : محمدحسن معماری

صفحه آرا : شهرزاد قنبری

حروفچین : کبری اجابتی

مصحح : فاطمه گیتی جبین، علی نجمی

امورآماده سازی خیر : سپیده ملک ایزدی

امورفنی رایانه ای : سیده شیوا شیخ الاسلامی، مریم دهقان زاده

ناشر : شرکت چاپ و نشر کتاب های درسی ایران - تهران - کیلومتر ۱۷ جاده مخصوص کرج - خیابان ۶۱ (داروبخش)

تلفن : ۴۴۹۸۵۱۶۱-۵، دورنگار : ۴۴۹۸۵۱۶۰، صندوق پستی : ۳۷۵۱۵-۱۳۹

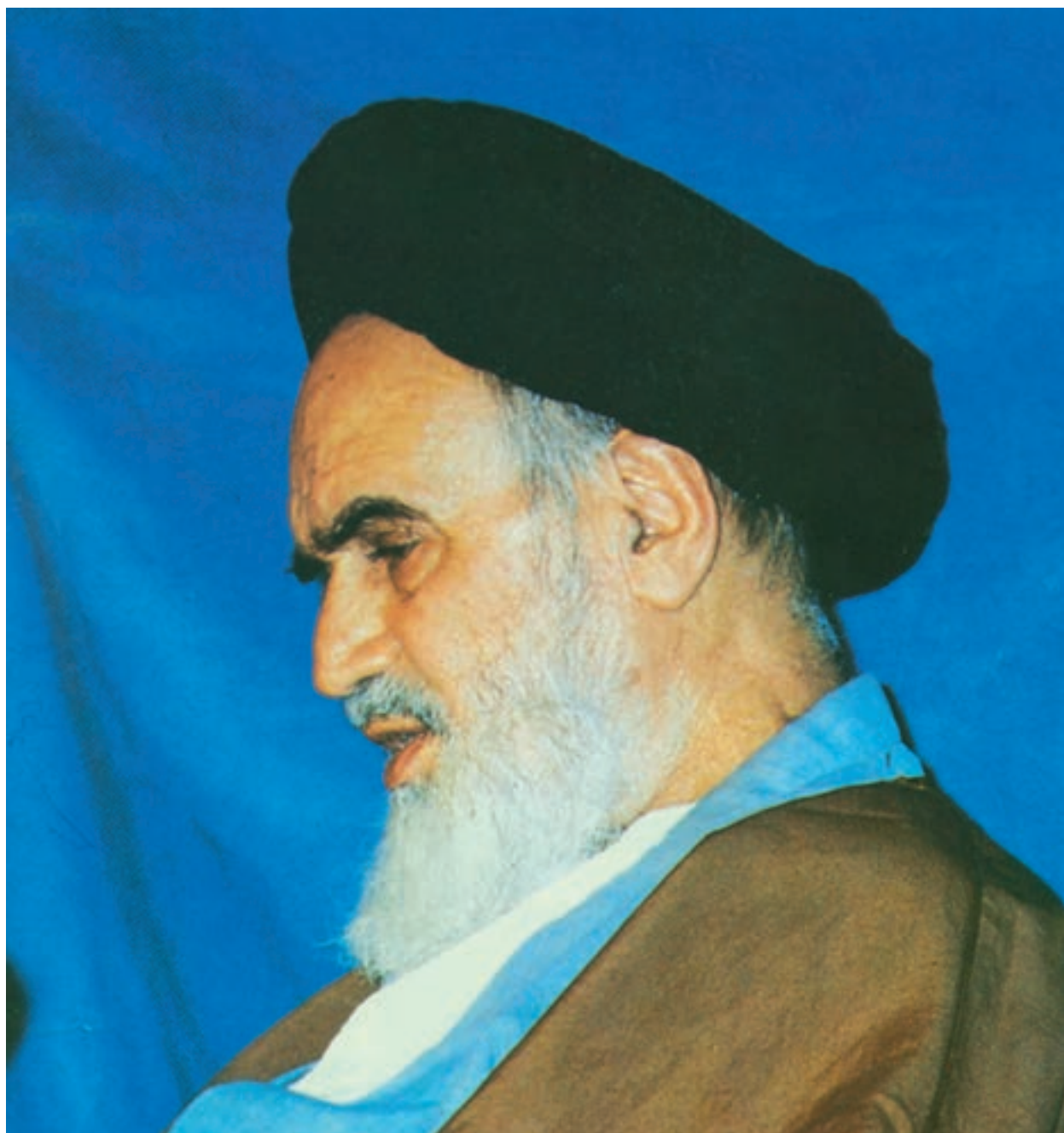
چاپخانه : شرکت چاپ و نشر کتاب های درسی ایران «سهامی خاص»

سال انتشار و نوبت چاپ : چاپ شانزدهم ۱۳۹۴

حق چاپ محفوظ است.

شابک ۹۷۸-۹۶۴-۰۵-۲۳۲۶-۱ ISBN 978-964-05-2326-1

۱۳۹۴

تاریخ معلم انسان ها است.
حضرت امام خمینی (رحمة الله علیه)

سخنی با دبیران گرامی

همکاران گرامی، کتاب حاضر نخستین کتاب از سه کتاب درسی تاریخ دانش‌آموزان رشته ادبیات و علوم انسانی به ارزش چهار واحد است که تاریخ تطبیقی ایران و جهان را از ابتدا تا حدود قرن نهم هجری/ پانزدهم میلادی در بر دارد که البته با توجه به محدودیت ساعات تدریس و نیز ظرفیت ذهنی فراگیران، خلاصه‌نویسی و ساده‌نگاری در آن مورد اهتمام مؤلفان قرار داشته است. ادامه تحولات تاریخ جهان نیز در کتاب «تاریخ ایران و جهان (۲)» ارائه شده است.

برای استفاده، تدریس و ارزشیابی مطالب کتاب حاضر، توجه به چند نکته خالی از فایده نیست:

۱- در راهنمای برنامه درس تاریخ دوره متوسطه اهداف، اصول و سایر مطالب مفید و ضروری برای همکاران محترم ارائه شده است. علاقه‌مندان جهت مطالعه این موارد می‌توانند به شماره‌های دهم و یازدهم مجله رشد آموزش تاریخ و یا سایت گروه درسی تاریخ به آدرس <http://history-dept.talif.sch.ir> مراجعه کنند.

۲- در تألیف کتاب حاضر تلاش شده است - جز در موارد ضروری - از ذکر سال و وقوع حوادث و موضوعات تاریخی اجتناب گردد. گرچه در مواردی مؤلفان - به اقتضای تألیف یک متن تاریخی - از ذکر سنوات ناگزیر بوده‌اند، اما یقیناً چنین ضرورتی در شیوه ارزیابی آموخته‌های دانش‌آموزان وجود ندارد و باید تنها اطلاع دانش‌آموزان از سال و وقوع حوادث بسیار مهم که مبدأ یک دوران تاریخی، تحولی اساسی و نظایر آن بوده است، مورد ارزیابی قرار گیرد.

۳- هر چند تلاش فراوانی برای کاستن از حجم کتاب صورت گرفته است، اما به ملاحظه ارزش چهار واحدی این درس، حجم موجود منطقی است. از آنجا که مطالبی که با عنوان «یک توضیح»، «برای مطالعه» یا داخل کادر ارائه شده و نیز تصاویر، جدول‌ها، نقشه‌ها و نظایر آن تنها به منظور جذاب کردن مطالب و تعمیق آموخته‌ها به خصوص برای علاقه‌مندان به مطالعه بیشتر تهیه شده است، حجم واقعی کتاب بسیار کمتر از چیزی است که در نگاه نخست به نظر می‌رسد.

۴- شایسته است که دبیران محترم، با مطالعه و آمادگی کافی به تدریس بخش‌های مختلف کتاب بپردازند. برای تدریس کتاب حاضر مطالعه مستمر و مراجعه به منابع معتبر و مرتبط با محتوای آن لازم است. فهرست منابع کتاب می‌تواند راهنمای مناسبی برای علاقه‌مندان در این باره باشد. ۵- با توجه به اهمیت آموختن تدریجی مطالب کتاب، ضروری است شیوه تدریس متن و ارزیابی دانش‌آموزان به گونه‌ای سامان داده شود که آنان در طول سال تحصیلی به مطالعه مستمر و تدریجی کتاب بپردازند و به مطالعه متن در شب امتحان اکتفا نکنند. مطالعه یک باره و یک جا هر چند با هوش فراوان و حافظه عالی، تحقق اهداف آموزشی را میسر نخواهد ساخت.

۶- «برسش‌های نمونه» - همان گونه که از نام آن پیداست - ارزیابی میزان تحقق تمام هدف‌های آموزشی مورد نظر را در بر ندارد. یقیناً همکاران محترم به اقتضای شرایط کلاس و به ملاحظه زمانی که در اختیار دارند خود به طرح و تهیه برسش‌هایی دیگر اقدام خواهند نمود.

۷- فعالیت‌هایی که با عنوان «اندیشه و جست‌وجو» عرضه گردیده، به منظور تکمیل و تحکیم یادگیری مطالب طراحی شده است. انجام هر یک از آنها، بسته به عواملی چون تعداد دانش‌آموزان در کلاس و میزان دسترسی آنان به کتابخانه، می‌تواند به شکل فردی یا با تقسیم دانش‌آموزان به چند گروه و انجام فعالیت به شکل گروهی انجام شود.

۸- مجله «رشد آموزش تاریخ» فصلنامه‌ای تخصصی ویژه دبیران تاریخ است که در آن مطالب متنوعی در زمینه شیوه‌های آموزش تاریخ، تفصیل نکاتی که در کتاب درسی به اشاره آمده است، معرفی کتاب و گفت‌وگو با صاحب نظران و نیز تازه‌های خبر و گزارش در ارتباط با مسائل حرفه‌ای همکاران محترم ارائه می‌شود. مطالعه مستمر این مجله می‌تواند در ارتقای کیفی فعالیت‌های ارزشمند آموزشی آنان مؤثر باشد. همکاران شما در گروه تاریخ دفتر تألیف کتاب‌های درسی ابتدایی و متوسطه نظری و نیز اعضای شورای برنامه‌ریزی و مؤلفان محترم متن حاضر امیدوارند حاصل تلاش فراوان آنان در برنامه‌ریزی، تألیف و ارزیابی مکرر این اثر، مورد توجه و رضایت دبیران محترم و استفاده هر چه بیشتر دانش‌آموزان عزیز قرار گیرد.

گروه تاریخ

دفتر تألیف کتاب‌های درسی ابتدایی و متوسطه نظری

دانش آموزان گرامی

درس تاریخ یکی از درس‌های اصلی در رشته ادبیات و علوم انسانی است که در برنامه درسی سال‌های دوم و سوم دبیرستان برای شما پیش‌بینی شده است. در این دو سال، شما با مهم‌ترین تمدن‌ها، رویدادها و شخصیت‌های تاریخی ایران و جهان آشنا می‌شوید. محتوای کتاب‌های درسی تاریخ فقط شامل بیان اخبار و توصیف حوادث نیست و کوشش شده به علت‌ها (یا چراها) و نیز پیامدها و آثار مربوط به هر موضوع نیز توجه شود. ممکن است چنین تصور کنید که در دوره ابتدایی و یا راهنمایی مطالبی درباره بسیاری از موضوعات مطرح شده در این کتاب (از قبیل سلسله‌های حکومتی، جنگ‌ها و...) خوانده‌اید و نیازی به خواندن دوباره آنها وجود ندارد. اما لازم است توجه داشته باشید که اگرچه در ظاهر موضوعات مشابه‌اند اما محتوای مربوط به هر موضوع کاملاً متفاوت و جدید است؛ مثلاً، اگر شما در دوره راهنمایی در چند سطر با تاریخ مصر باستان آشنا شده‌اید، در اینجا دانستنی‌های بیشتری در این باره در اختیار شما قرار می‌گیرد. همچنین در کتاب حاضر توجه بیشتری به مسائل تمدنی و فرهنگی شده است و تاریخ حکومت‌ها، تنها محور مباحث کتاب نیست. در واقع، شما در دوره دبیرستان به‌طور عمیق‌تر و تحلیلی‌تر به مطالعه تاریخ ایران و جهان می‌پردازید.

برای آنکه یادگیری مطالب این کتاب برای شما آسان‌تر شود، شایسته است به نکات زیر توجه کنید :

● مطالب کتاب در چند بخش تنظیم شده است و هر بخش شامل یک دوره از تاریخ ایران و جهان است که در قالب چند درس ارائه شده است. هدف از این کار، مطالعه تاریخ ایران و تاریخ جهان به صورت تطبیقی است. این شیوه به شما کمک می‌کند تا بتوانید هر دوره از تاریخ ایران را با اوضاع سایر مناطق جهان در همان دوره مقایسه کنید و درک زمانی بهتری از مطالب تاریخی داشته باشید.

● هر درس شامل قسمت‌های مختلفی است. در ابتدا یک مقدمه کوتاه آورده شده و سپس توضیحات مربوط به موضوع درس در زیر عنوان‌های جزئی‌تر آمده است. مطالبی نیز با عنوان «یک توضیح» (یک نکته) وجود دارد که هدف از آوردن آنها تکمیل اطلاعات تاریخی شما و نیز جذاب‌تر کردن محتوای درس است. این مطالب در ارزشیابی‌های کلاسی که معلم انجام می‌دهد، ملاک عمل هستند، اما برای امتحانات نیم‌سال و پایان سال از آنها سؤال طرح نمی‌شود.

● در پایان هر درس چند پرسش نمونه و فعالیت خارج از کلاس (اندیشه و جست‌وجو) پیش‌بینی شده است. توجه داشته باشید که پرسش‌ها «نمونه» هستند و ارزشیابی از آموخته‌های شما فقط محدود به آنها نخواهد بود. در خصوص فعالیت‌های خارج از کلاس نیز انجام همه آنها توسط هر یک از شما مد نظر نیست؛ بلکه بنا به انتخاب شما یا تعیین معلم یکی از آنها را با توجه به امکانات موجود انجام خواهید داد. ضمناً می‌توانید با نظر معلم خود موضوعات دیگری را نیز که با محتوای درس ارتباط داشته باشد برای تحقیق انتخاب کنید.

● در هر درس نقشه‌ها، نمودارها و عکس‌هایی نیز برای کمک به یادگیری بهتر آورده شده است. به آنها توجه کنید و توضیحات مربوط به هر یک را به دقت بخوانید. در زیرنویس بعضی از عکس‌ها، پرسش‌هایی نیز مطرح شده است که شما می‌توانید به عنوان یک فعالیت فکری و تحقیقی درباره آنها بیندیشید یا متنی به عنوان پاسخ تهیه کنید.

● در هر درس یک یا چند فعالیت کلاسی وجود دارد که با عنوان «فکر کنید و پاسخ دهید» مشخص شده‌اند. با راهنمایی و کمک معلم خود، به صورت فردی یا گروهی به بحث درباره آنها بپردازید. سعی کنید پاسخ‌نهایی هر فعالیت را یادداشت کنید. علاوه بر این در بعضی دروس جدول‌های تکمیل‌کردنی وجود دارد که برای جلسه بعد آنها را کامل می‌کنید. انجام این فعالیت‌ها بخش مهمی از نمره کلاسی شما را به خود اختصاص می‌دهد و در امتحانات نیم‌سال و پایان سال نیز ممکن است از آنها سؤال مطرح شود. البته از فعالیت‌هایی که با علامت سؤال ممنوع مشخص شده‌اند پرسشی در آزمون‌های پایانی طرح نمی‌شود.

● سعی کنید مطالب هر درس را در همان هفته‌ای که تدریس می‌شود، یاد بگیرید و این کار را به زمان امتحان موکول

نکنید. توجه به توضیحات معلم و بحث‌هایی که در کلاس میان دانش‌آموزان با یکدیگر و با معلم مطرح می‌شود و مطالعه متن درس در خارج از کلاس، مهم‌ترین کار شما در این زمینه است.

● همچنان که می‌دانید گستردگی تاریخ بشری بسیار زیاد و بحث درباره همه آنها از حوصله کتاب درسی و کلاس درس خارج است. به همین جهت، کتاب درسی شما نیز شامل گزیده‌ای از مهم‌ترین مطالب مربوط به تاریخ ایران و جهان است. بنابراین، در صورتی که علاقه‌مندید درباره بعضی از رویدادها، شخصیت‌ها، آثار تاریخی و غیره چیزهای بیشتری بدانید، این کار را به فرصتی خارج از کلاس درس واگذارید و از معلم خود بخواهید چند منبع مطالعاتی به شما معرفی کند.

موفق باشید

گروه تاریخ دفتر تألیف کتاب‌های درسی ابتدایی و متوسطه نظری